

В настоящий момент в сравнении с образовательной программой 2015 года содержание программы изменилось на 30 процентов. Актуализация имеющихся дисциплин проводится путем постоянной корректировки их содержания за счет приближения к школьной программе.

Было организовано обсуждение содержания программы со студентами, учителями-практиками, стейкхолдерами (имеются экспертные заключения). По результатам обсуждений исключены из программы дисциплины, утратившие свою актуальность и внесены другие, ориентированные на современные тенденции общественного развития и развития системы образования, с учетом региональных особенностей.

Так, дисциплина «Работа в мини-центре» заменена на «Тьюторство в дошкольном образовании», «Коррекционно-педагогическая работа с детьми дошкольного возраста» на «Методика обучения правописанию казахского языка на латинской графике в дошкольной организации», включены дисциплины: «Самопознание с методикой преподавания в детском саду», «Методика преподавания естествознания в детском саду», «Педагогика семейного воспитания с практикумом по семейному консультированию», «Активные методы развития логического мышления детей дошкольного возраста», «Методика обучения грамоте дошкольников с практикумом по каллиграфии».

Периодически поступают заявки от предприятий и организаций с указанием вакантных должностей и требования к соискателям. Имеется электронная база по нетрудоустроенным выпускникам.

Таким образом, качественное взаимодействие с заинтересованными сторонами – со стейкхолдерами – влияет на успешность, эффективность, качество образовательных программ.

Список литературы:

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года.
2. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан 13.05.2016 № 292., 30.09.2020.
3. Константинов Г.Н. Стратегический менеджмент. Концепции. Учебное пособие. – М.: Бизнес. Элайнмент. 2009 – С.48.

ТАРИХ САБАҒЫНДА СЫНИ ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

*Балғабаева Гаухар Зкрияновна,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті,
т.ғ.к., профессор
Анасова Айнаш Бектұрсынқызы,
тарих магистрі,
Қостанай қ.*

Аннотация

Мақала ақпараттық, коммуникациялық, жеке және әлеуметтік – еңбек құзыреттілігін қалыптастыру мақсатында тарих сабақтарында сыни ойлау технологиясының элементтерін тиімді пайдалануға арналған. Технологияның негізгі міндеті оқушылардың ұжымдық және дербес жұмыс дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Білім сапасын арттыру, пәнге деген қызығушылықты арттыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту, білім, білік, дағдыны дамыту.

Кілт сөздер: құзыреттілік, технологиялар, сыни ойлау, білім.

Аннотация

Статья посвящена эффективному использованию элементов технологии критического мышления на уроках истории с целью формирования информационных, коммуникативных, личностных и социально-трудовых компетенции. Основной задачей технологии является формирование у учащихся навыков коллективной и самостоятельной работы. Повышение качества знаний, по-

вышение интереса к предмету, развитие творческих способностей, развитие знаний, умений, навыков.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, технологии, критическое мышление, образование.

Abstract

The article is devoted to the effective use of elements of critical thinking technology in history lessons in order to form information, communication, personal and social and labor competencies. The main task of the technology is to develop students' skills of collective and independent work. Improving the quality of knowledge, increasing interest in the subject, developing creative abilities, developing knowledge, skills.

Keywords: competence, competence, technology, critical thinking, education.

Қазіргі заманғы педагогикалық ғылымның зерттеулерінде құзыреттіліктің қалыптасуы білім беру мазмұны арқылы жүзеге асырылатындығына назар аударылады, бұл оқушының қабілетін дамытуға және күнделікті өмірдің нақты мәселелерін – тұрмыстық мәселелерден, өндірістік және әлеуметтік мәселелерді шешу мүмкіндіктерінен қолдануға ықпал етеді. Әлеуметтік және еңбек құзыреттілігі – бұл білім мен азаматтық-әлеуметтік тәжірибені игеру. Әр түрлі өмірлік жағдайларды жеке тұлғаға, қоғам мүдделеріне әсер етпей қарастырады [1, б.14].

Тарих сабақтарында оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес әлеуметтік-еңбек құзыреттілігін қалыптастыру бағытында жұмбақтар, викториналар, ребустар, сөзжұмбақтар шешуге болады, саяхат сабағын пайдалануға болады.

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясы мұғалімнен үздіксіз ізденуді, білімін үнемі жетілдіруді талап етеді. Өйткені, еліміздің болашағы жас ұрпақтың қолында. Мұғалімнің шеберлігі мен жетістіктері – сапалы білім мен жақсы тәрбие алған оқушыға байланысты екені белгілі. Оқушылардың шығармашылығын дамыту бойынша жұмыстар үздіксіз жүргізілуде. Бұл қоғамның талаптарына сәйкес пайда болатын қажеттілік. Технологияның әр кезеңінің мақсаттары мен міндеттеріне тоқталайық:

1. Шақыру кезеңі (қызығушылықты ояту). Оқу процесі-бұл бұрынғы білім мен жаңа білімнің үйлесімі. Білім алушы жаңа түсініктерді, түсініктерді, бұрынғы білімдерін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейтеді. Сондықтан сабақ оқушының не айта алатындығын анықтаудан басталады. Бұл жағдайда ойдың қозуы, ояну, ми қыртысында тітіркену пайда болады.

2. Түсіну (мағынаны түсіну). Бұл кезеңде білім алушы жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмаларды орындайды. Ол өз бетінше жұмыс істеуге және белсенділік танытуға жағдай жасайды. Оқушыларға тақырып бойынша жұмыс істеуге көмектесетін оқу стратегиялары бар. Олардың бірі INSERT. Онда оқушы V – "Мен білемін", – "Мен үшін түсініксіз", + – "мен үшін жаңа ақпарат" тақырыбымен танысқан кезде? – "мені таң қалдырады" деген белгімен оқу жоспарлануда. INSERT-бұл оқуды түсінуге, ойларыңызды басқаруға, ойларыңызды білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Бір әңгіменің соңына тез жету, оқығанды есте сақтау, мәнін егжей-тегжейлі түсіну қиын жұмыс. Сондықтан оқушылар арасында оқуға деген жеңіл көзқарастың салдарынан түсінбейтін, өмірмен ұштаса алмайтын жағдайлар жиі кездеседі.

3. Күнделікті оқу процесінде рефлексия (тақырып туралы ойлар) оқушылардың ойларын ұйымдастыруға, өздеріне, басқаларға сыни көзқараспен қарауға үйретеді. Оқушылар өз ойларын, көрген мәліметтерін өз сөздерімен айта алады. Бұл кезеңде оқушылар тиімді пікір алмасу, пікір алмасу, кесте құру, өзін-өзі оқыту тәсілдері үшін басқалардың әртүрлі сызбаларын біледі. Бұл оқу кезеңі-бұл ойдың қайта түсіндірілуі және жаңа өзгерістер болатын кезең [1, б.36].

Оқушы белгілі бір ақпаратты қабылдап қана қоймай, терең ойларға ие. Ол сабақ барысында қолайлы жағдайлар жасалуы үшін өз бетінше ойланып, дауласуы керек. Мысалы, эссе жазу, бес жолды өлең, стратегия оқушылардың шығармашылық қабілет-

терін ашуда өте тиімді. Мұнда ойлау, болжау, оқушылардың ақыл-ой кемістігін бақылау, стандартты емес шешім әдістерін тиімді пайдалану керек. Құзыреттілік ұғымы "білім", "дағдылар" және "дағдылар" сияқты ұғымдарды қамтиды. Бірақ бұл жай ғана жаңа МБҚ жиынтығы емес.

Құзыреттілік оқыту нәтижесін (білім мен іскерлікті) ғана емес, сонымен қатар оқушылардың шығармашылық қызметінің құндылық бағдарлары мен тәжірибесін де көрсетеді. Құзыреттіліктер – бұл алған білім мен дағдыларды практикада, күнделікті өмірде кез-келген практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдану мүмкіндігі. Ол, ең алдымен, мектепте оқу процесінде қалыптасады. Осылайша, оқытудағы құзыреттілік тәсіл оқыту нәтижесі ретінде оқыту сапасын қамтамасыз етеді, бұл өз кезегінде кешенді тәсілді іске асыруды, мектепте оқыту сапасын бағалаудың бірыңғай жүйесін құруды талап етеді [2, б.120].

Демек, мектептегі педагогикалық білімге құзыреттілік пен құзыреттілік ұғымдарын енгізу білім беру мазмұны мен әдістерін өзгертуді, қызмет түрлерін нақтылауды талап етеді. Құзыреттілік тәсіл қазіргі заманғы техника мен технологияны игеруден; практикалық өмірден; мамандық таңдау кезінде кәсіптік білімге өзінің дайындығын бағалаудан; еңбек нарығына бағдарланудан; өмірдегі өз орнын айқындаудан тұрады.; өмір салтын, жанжалдарды шешу тәсілдерін таңдаумен байланысты мәселелерді шешу қажет болған кезде туындайтын өмірлік маңызды мәселелерді шешу дағдыларын шығарады. Құзыреттілік-білім алушылардың оқу және өмірлік жағдайларды шешу кезінде білім, білік, дағды және қызметтің әмбебап тәсілдерін меңгеруін көрсететін білім беру нәтижесі.

Ақпараттық құзыреттілік:

1. Сыни мағыналы ақпарат негізінде ақылға қонымды шешімдер қабылдау;
2. Мақсат қою және оны негіздеу, танымдық іс-әрекетті жоспарлау және жүзеге асыру, мақсаттарға жету;
3. Ақпаратты, оның ішінде қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың көмегімен дербес іздеуді, талдауды, іріктеуді, реконструкциялауды, сақтауды, түрлендіруді және тасымалдауды жүзеге асыру;
4. Логикалық операцияларды қолдана отырып ақпаратты өңдеу;
5. Ақпаратты оқу қызметін жоспарлау және жүзеге асыру үшін пайдалануға мүмкіндік береді.

Сыни ойлау технологиясын қолдану кезінде білім алушылардың білім беру деңгейіндегі жетістіктері ақпараттық құзыреттіліктің мынадай бағыттары бойынша тексеріледі. Бұл:

- Ақпараттық іздеуді жоспарлау;
- Ақпаратты белгілі және белгісіз деп бөледі;
- Берілген ақпараттан қойылған міндеттерді шешу қажеттілігін бөліп көрсетеді: анықтамалықтарды, энциклопедияларды пайдалану, кітаптардың мазмұны бойынша және сайттағы сілтемелер бойынша бағдарлану.

Ақпараттандыру – оқушылар мен оқытушылардың медиақұзыреттілігін арттырудың негізі. Осы тұрғыда, ұлттық рухта әлемдік деңгейдегі білім беру талаптарына жауап беретін патриотизмді тәрбиелеу үшін әрбір мұғалім оқушыда ақпараттық-технологиялық құзыреттілікті қалыптастыра білуі, күнделікті сабақтарда жаңа технологияларды тиімді пайдалана білуі тиіс. Жаңа авторлық технологиялар мен бағдарламаларды іске асыруда, әзірлеуде және іске асыруда оқыту қажеттілігі бар. Қазіргі заман талабы әр мұғалімнен үздіксіз ізденіс пен шығармашылықты, кәсіби шеберлікті, құзыреттілік тәсілге қол жеткізу жолында инновациялық технологияларды тиімді пайдалануды талап етеді.

Қазіргі уақытта педагогика және психология саласында құзыреттілік ұғымының жалпы қабылданған түсіндірмесі әлі қалыптаспаған. Ғылыми еңбектерде құзыреттілік және құзыреттілік ұғымдарына әртүрлі мән беріледі. Шетелдік ғалымдар білім, білік-

тілік, білімді тәжірибеде қолдана білу, терең білім, кәсіби дағдылар сияқты құзыреттілік ұғымын береді.

Осылайша, ақпараттық-технологиялық құзыреттілік ұғымы келесі анықтаманы бере алады: оқушы білім мен ақпаратты, ақпараттық технологиялар мен техникалық объектілерді өз бетінше іздей, талдай, таңдай, өзгерте, сақтай және бере білуі керек. Құзыреттілік-оқыту мен өзін-өзі тәрбиелеу нәтижесінде қалыптасатын және білім мен тәжірибеге, құндылықтар мен бейімділіктерге негізделген адамның әлеуметтік ұтқырлығын анықтайтын жалпы қабілеттер.

Тұрғанбаева А.Р. өз жұмыстарында "... алған білімдерін өзінің практикалық қызметінде өзінің өмірлік мәселелерін шешуде пайдалану" [3, б.15] және орыс ғалымы Н. Кузьминнің пікірінше, "ақпараттық құзыреттілік – бұл басқа адамның дамуына негіз бола алатын мұғалімнің білімі мен қадір-қасиеті" - деген болатын [4, б.56].

Ақпараттық құзыреттілік оқушының алған білімі мен дағдыларын практикада, күнделікті өмірдегі кез-келген практикалық және теориялық мәселелерді шешу қабілетін сипаттайды. Бұл, ең алдымен, мектептегі оқу процесі кезінде қалыптасады. Яғни, оқытудағы құзыреттілік тәсілдің нәтижесі білім беру сапасының көрсеткіші ретінде бағаланады.

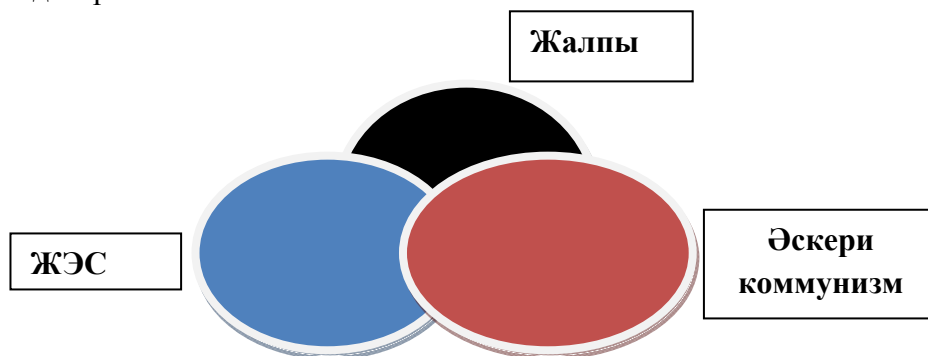
Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының негізінде оқушылардың белсенділігін дамытуға, шешім табуға және оларды пайдалануға, сондай-ақ технология тапсырмаларын орындау кезінде өзара әрекеттесуге, байланысқа, бейімделуге болады. Әр түрлі стратегияларды қолдана отырып, оқушылар әртүрлі құзыреттіліктерді дамытуға мүмкіндік алады [5, б.45]. Осы оқыту технологиясының көмегімен оқушылар білімдерін тереңдетеді, толықтырады, бекітеді, алған білімдерін өмірде қолдануға үйренеді. Әр түрлі ситуациялық жағдайларда дұрыс шешім қабылдау, қиындықтардан шығудың жолын таңдау, өмірде өзін дұрыс бағалау, алған дағдылары жеке ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Осы технологияны қолдана отырып, оқушылармен жеке жұмыс немесе оқушыларды топтастыру арқылы жұмыс істеген жөн. Мысалы: 8 сынып оқушылары өткізген "Тарих" еліне экскурсия кезінде оқушыларды бірнеше топқа бөлуге болады. "Кеңесары Қасымов көтерілісі", "Бөкей Ордасының көтерілісі", "Сырым Датұлы көтерілісі", "Жанқожа Нұрмұхамбетұлы көтерілісі", "Есет Көтібарұлы көтерілісі". Әр командаға тапсырмалар беру керек. Оқушылардың өздері әртүрлі суреттер, ақпарат жинайды, станцияларды олардың атауларына сәйкес жасайды. Әсіресе, "Бұл қызықты" станциясында командаларға қазақ халқының көтерілістері туралы бейнеақпаратты көрсету қажет.

"Ой" станциясындағы көтерілістердің себептері туралы сұраққа жауаптар берілді. Мысалы, Кеңесары Қасымұлы мен Сырым Датов көтерілісінің ұқсастығын анықтау сияқты тапсырмаларды жатқызуға болады. "Қорытындылар" станциясында әр топ алынған ақпарат пен оқу материалдарын пайдалана отырып, көтерілістердің нәтижелерін талдайды, біздің ойымызша, осы сыни ойлау технологиясының стратегияларын күнделікті сабақтарда қолдану оқушыларға оң әсер береді. Осылайша үлкен жетістіктерге жетуге болады. Ойлау стратегиясына бағытталған әдістер сыни ойлау технологиялары: тәуелсіз қорытынды, қорытынды жасау қабілетін дамыту, пікірталастар, білім, іскерлік дағдыларды қалыптастырады.

Тарих сабақтарында сыни ойлау технологиясының элементтерін де қолдануға болады. Мысалы: 9-сыныпта "Жаңа экономикалық саясат" және "Соғыс коммунизмі" саясаты туралы Венн диаграммасын қолданған дұрыс деп санаймыз. Жұмысты орындау барысында оқушылар мақсаттар қояды, осы мақсатқа жету жолдарын таңдайды, ақпарат іздейді.

Венн диаграммасы

Оқушы өз жұмысын дұрыс бағалауды үйренеді. Сондай-ақ, оның бағдарламалық материалды қалай түсінгенін білуге болады. Мәселені шешуге және оны түзетуге мүмкіндігі бар. Негізгі құзіреттіліктерді әр сабақта, әр сабақтан тыс уақытта дұрыс мақсаттар мен міндеттер қою арқылы дамытуға болады. Оқушының құзіреттілігін қалыптастыру үшін мұғалімнің өзі белгілі бір құзыреттерге ие болуы керек. Ең бастысы-жауапкершілікті алу, жаңа ақпараттық технологияларды білу, оларды кәсіби қызметінде қолдана білу. Жоғарыда аталған құзыреттіліктерді игере отырып, оқушыларды қиындықтарды жеңуге, өмірде өз орнын табуға үйретуге болады. Әр түрлі өмірлік жағдайларда өзін-өзі бағалауды үйренеді.

Сонымен, ойымызды қорытындылай келе, сыни тұрғыдан ойлау стратегияларын қолдану оқытудың әртүрлі формаларын қолдана отырып, бір-бірін тыңдай білуді, өз ойларын нақты айтуды, өзіндік жұмыс дағдыларын жетілдіруді, іздеуді, естуді, көруді, білуді және білімді қолдануды үйретуді қамтиды. Оқу – тәрбие процесінде сыни ойлауды басқару мен ұйымдастырудың тиімділігі оқушылардың белсенді өзін-өзі тәрбиелеуіне негізделеді. Яғни, ол оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, әр ақпаратқа, сондай-ақ олардың шығармашылығы мен басқалардың шығармашылығына сыни көзқарасын дамытуға бағытталған. Тарих сабақтарында сыни тұрғыдан ойлау стратегиясын енгізу, біздің ойымызша, жанартылған оқу бағдарламасына сәйкес жүргізілуі керек.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Загашев И.О., Заир-Бек С.И. Критическое мышление: технология развития. Издательство «Скифия», «Альянс – Дельта». СПб. 2003 г.
- 2 Муштавинская И. Развитие критического мышления на уроке: пособие для учителя. – М., 2014 г.
- 3 Тургынбаева А.Р. Формирование профессиональной компетенции будущих учителей информатики на основе е-портфолио: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Алматы, 2009. – 24.
- 4 Кузьмина Н.В. Методы исследования педагогической деятельности. – Санкт-Петербург.: Изд-во. ун-та, 2014 г.
- 5 Керімбекова А. Сын тұрғысынан оқу технологиясы арқылы үйрету // Білім – Образованіе. – 2019. – №4. – Б.47-4.